

ویژگیهای

حج ابراهیمی

از دیدگاه

حضرت امام خمینی

- رضوان الله تعالى علیه -

۱- بعد معنوی حج

اکنون که در آستانه فریضه مبارکه حج هستیم، لازم است توجهی به ابعاد «عرفانی»، «روحانی»، «اجتماعی»، «سیاسی» و «فرهنگی» آن داشته باشیم، باشد که این امر، راهگشایی برای قدم‌های مؤثر دیگر باشد. در این موضوعات، بسیاری از دوستان متعهد

مطالبی گفته‌اند این جانب نیز اشاره‌ای گذرا، تنها به بعض ابعاد آن می‌کنم، شاید تذکری از آن حاصل شود.

از آن جا که در این مناسک عجیب، از اول احرام و تلبیه تا آخر مناسک، اشاراتی عرفانی و روحانی است - که تفصیل آنها در این مقال میسر نیست - اکتفا به بعض اشارات

تلبیه‌ها می‌کنم: لیک‌های مکرر از کسانی حقیقت دارد که ندای حق را به گوش جان شنیده و به دعوت الله تعالی به اسم جامع جواب می‌دهند. مسأله، مسأله حضور در محضر است و مشاهده جمال محبوب، گویی گوینده از خود در این محضر بیخود شده و جواب دعوت را تکرار می‌کند و دنباله آن، سلب شریک به معنای مطلق آن می‌نماید که اهل الله می‌دانند، نه شریک در الوهیت فقط. گرچه سلب شریک در آن نیز شامل همه مراتب تا فتای عالم در نظر اهل معرفت است و حاوی جمیع فقرات احتیاطی و استجابی است مثل «الحمد لك» و «التمنة لك» و حمد را اختصاص می‌دهد به ذات مقدس، همچنین نعمت را، و نفی شریک می‌کند و این نزد اهل معرفت، غایت توحید است و به این معناست که هر حمدی و هر نعمتی که در جهان هستی تحقق یابد، حمد خدا و نعمت خداست بدون شرک^۱.

جهات معنوی حج بسیار است و مهم آن است که حاج بدانند که کجا می‌رود و دعوت کی را اجابت می‌کند و میهمان کیت و آداب این میهمانی چیست و بدانند هر «خودخواهی» و «خودبینی»، یا «خداخواهی» مخالف است و با هجرت

الی الله مابین و موجب نقض معنویت حج است^۱.

مراتب معنوی حج، که سرمایه حیات جاودانه است و انسان را به افق توحید و تنزیه نزدیک می‌نماید، حاصل نخواهد شد، مگر آن که دستورات عبادی حج به طور صحیح و شایسته و موبه مو عمل شود و حجاج محترم و روحانیون معظم کاروان‌ها تمام هم خود را صرف در تعلیم و تعلم مناسک حج کنند و بر مسأله‌دانان است که از همراهان خود مواظبت کنند که خدای نخواستہ تخلف از دستورات نشود. و بعد سیاسی و اجتماعی آن حاصل نمی‌گردد، مگر آنکه بعد معنوی و الهی آن جامه عمل پوشد و لیک‌های شما جواب دعوت حق تعالی باشد و خود را محرم برای وصول به آستانه محضر حق تعالی نمایید و لیک‌گویان برای حق، نفی شریک به همه مراتب کنید و از «خود» که منشأ بزرگ شرک است به سوی او - جل و علی - هجرت نمایید. و امید است برای جویندگان، آن موتی که دنبال هجرت است حاصل آید و اجری^۱ که علی الله است دریافت نمایند و اگر جهات معنوی به فراموشی سپرده شود، گمان نکنید که بتوان از چنگال شیطان نفس رهایی یابید. و تا در بند خوشتن خویش و

قدرت‌ها چیره، و قریب یک میلیارد جمعیت شما با خزائن بی‌پایان، می‌تواند تمام قدرت‌ها را در هم شکند. نصرت کنید خدا را تا نصرت دهد شما را. ای اقیانوس بزرگ مسلمانان! خروش بر آورید و دشمنان انسانیت را درهم شکنید که اگر به خدای بزرگ رو آوردید و تعلیمات آسمانی را وجهه خود قرار دهید، خدای تعالی و جنود عظیم او با شماست.^۴

از همه ابعاد آن مهجورتر و مورد غفلت‌تر، بعد سیاسی این مناسک عظیم است که دست خیانتکاران برای مهجوریت آن بیشتر در کار بوده و هست و خواهد بود. و مسلمانان امروز و در این عصر، که عصر جنگل است، بیشتر از هر زمان، موظف به اظهار آن و رفع ابهام از آن هستند، زیرا بازیگران بین‌المللی با اغفال مسلمین و عقب نگه داشتن آنان از یک سو و عمال سودجوی آنان از سوی دیگر و غفلت‌زدگان نادان از طرفی و آخوندهای درباری یا کج فهم از سوی دیگر و متنسکان جاهل از یک طرف، دانسته یا ندانسته پشت در پشت هم ایستاده و در محو این بعد سرنوشت‌ساز و نجات دهنده مظلومان، در فعالیت هستند. و لازم است متعهدان و بیداران و دلسوزان برای غربت

هواهای نفسانی خود باشید، نمی‌توانید جهاد فی سبیل الله و دفاع از حریم الله نمایید.^۳

۲- ابعاد سیاسی و اجتماعی حج

ای مسلمانان جهان که به حقیقت اسلام ایمان دارید! بپا خیزید و در زیر پرچم توحید و در سایه تعلیمات اسلام، مجتمع شوید و دست خیانت ابرقدرتان را از ممالک خود و خزائن سرشار آن کوتاه کنید و مجد اسلام را اعاده کنید و دست از اختلافات و هواهای نفسانی بردارید که شما دارای همه چیز هستید. بر فرهنگ اسلام تکیه کنید و با غرب و غربزدگی مبارزه نمایید و روی پای خودتان بایستید و بر روشنفکران غربزده و شرق‌زده بتازید و هویت خویش را دریابید که روشنفکران اجیر شده، بلایی بر سر ملت و مملکتشان آورده‌اند که تا متحد نشوید و دقیقاً به اسلام راستین تکیه نمایید، بر شما آن خواهد گذشت که تاکنون گذشته است. امروز زمانی است که ملت‌ها چراغ راه روشنفکرانشان شوند و آنان را از خود باختگی و زبونی در مقابل شرق و غرب نجات دهند که امروز روز حرکت ملت‌هاست و آنان هادی هدایت‌کنندگان تاکنونند. بدانید که قدرت معنوی شما بر همه

اسلام و مهجوریت این بعد، در احکام اسلام به ویژه حج که این بعد در آن ظاهرتر و مؤثرتر است، با قلم و بیان و گفتار و نوشتار به کوشش برخیزند، خصوصاً در ایام مراسم حج که پس از این مراسم عظیم انسان‌ها می‌توانند در شهر و دیار خود با توجه به این بعد عظیم، مسلمانان و مظلومان جهان را بیدار و برای خروج مظلومان جهان از تحت فشارهای روز افزون ستمگران مدعی حمایت از صلح، به حرکت وادارند. و پرواضح است که اگر در این کنگره عظیم جهانی که همه افشار ملت‌های مظلوم اسلامی از هر مذهب و ملت و دارای هر زبان و مسلک و هر رنگ و قشر، ولی با زئی واحد و لباس مشابه، دور از هر آلابش و آرایش اجتماع نموده‌اند، مسائل اساسی اسلام و مسلمین و مظلومان جهان از هر فرقه حل نشود و حکومت‌های مستکبر و زورگو سرجایشان ننشینند، از اجتماعات کوچک منطقه‌ای و محلی کاری بر نخواهد آمد و راه حل فراگیری به دست نخواهیم آورد.^۵

باید بدانند که حج ابراهیمی، محمدی - صلی الله علیهما و آلهما - سال‌هاست غریب و مهجور است، هم از جهات «معنوی و عرفانی» و هم از جهات

«سیاسی و اجتماعی». و حجاج عزیز تمامی کشورهای اسلامی باید بیت خدا را در همه ابعادش از این غربت درآورند، اسرار عرفانی و معنویش به عهده عرفای غیر محجوب. و ما اینک با بعد سیاسی و اجتماعی آن سر و کار داریم که باید گفت فرسنگ‌ها از آن دوریم. ما مأمور به جبران مافات هستیم. این کنگره سراپا سیاست که به دعوت ابراهیم و محمد - صلی الله علیهما و آلهما - برپا می‌شود و از هر گوشه دنیا و از هر فنج عمیق در آن اجتماع می‌کنند، برای منافع ناس است و قیام به قسط است و در ادامه بت‌شکنی‌های ابراهیم و محمد است و طاغوت شکنی‌ها و فرعون زدودن‌های موسی است، و کدام بت به پایه شیطان بزرگ و بت‌ها و طاغوت‌های جهان‌خوار می‌رسد که همه مستضعفان جهان را به سجده خود و ستایش خویش فرا خوانند و همه بندگان آزاد خدای تعالی را بنده فرمانبردار خویش دانند؟^۶

مکه و منی قربانگاه عاشقان است و اینجا محل نشر توحید و نفی شرک؛ که دل‌بستگی به جان و عزیزان نیز شرک است. به فرزندان آدم درس آموزنده جهاد در راه حق را داد که از این مکان عظیم نیز فداکاری و از خود گذشتن را به جهانیان ابلاغ کنید. به

توحید سر دادند و می دهند. خداوند تعالی به ابراهیم فرمود:

«وَإِذْ فِي النَّاسِ بِالْحَجِّ يَأْتُوكَ رِجَالًا وَعَلَى كُلِّ ضَامِرٍ يَأْتِينَ مِنْ كُلِّ فَجٍّ عَمِيقٍ»

و فرمود: «و طَهَّرَ بَيْتِي لِلطَّائِفِينَ وَالْقَائِمِينَ وَالرُّكَّعِ السُّجُودِ» و این تطهیر از همه ارجاس است که بالاترین آنها شرک است که در صدر آیه کریمه است و در سوره توبه می خوانیم:

«وَإِذْ أَنْزَلْنَا مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ إِلَى النَّاسِ يَوْمَ الْحَجِّ الْأَكْبَرِ أَنَّ اللَّهَ بَرِيءٌ مِنَ الْمُشْرِكِينَ وَرَسُولُهُ»

و مهدی منتظر در لسان ادیان و به اتفاق مسلمین از کعبه ندا سر می دهد و بشریت را به توحید می خواند. همه فریادها را از کعبه و مکه سر می دهند و ما باید از آنها تبعیت کنیم و ندای «توحید کلمه» و «کلمه توحید» را از آن مکان مقدس سردهیم و با فریادها و دعوت‌ها و تظلم‌ها و افشاگری‌ها و اجتماعات زنده و کوبنده در مجمع مسلمین در مکه مکرمه بت‌ها را بشکنیم و شیاطین را که در رأس آنها شیطان بزرگ است در عقبات زمی کنیم و طرد نماییم تا حج خلیل الله و حبیب الله و ولی الله مهدی عزیز را بجا آورده باشیم والا در حق ما گفته می شود «مَا أَكْثَرَ الضَّالِّينَ وَأَقَلَّ الْعَاجِيزِينَ».

امید است حجاج محترم بیت الله الحرام از

جهانیان بگویند «در راه حق و اقامه عدل الهی و کوتاه کردن دست مشرکان زمان باید سر از پا نشناخت و از هر چیزی حتی مثل اسمعیل ذبیح الله گذشت که حق جاودانه شود». این بت شکن و فرزند عزیزش بت شکن دیگر سید انبیا محمد مصطفی - صلی الله علیه و آله وسلم - به بشریت آموختند که بت‌ها هر چه هست باید شکسته شود و کعبه که ام القری است و آنچه از آن بسط پیدا کرده تا آخرین نقطه زمین، تا آخرین روز جهان باید از لوٹ بت‌ها تطهیر شود. بت هر چه باشد، چه هیاکل، چه خورشید، چه ماه و چه حیوان و انسان و چه بتی بدتر و خطرناکتر از طاغوت‌های در طول تاریخ از زمان آدم صلی الله تا ابراهیم خلیل الله تا محمد حبیب الله - صلی الله علیهم و آلهم اجمعین - تا آخر الزمان که بت شکن آخر، از کعبه ندای توحید سر دهد. مگر ابرقدرت‌های زمان ما و بت‌های بزرگ نیستند که جهانیان را به اطاعت و کرنش و پرستش خود می خوانند و بازور و زر و تزویر، خود را به آنان تحمیل می نمایند؟ کعبه معظمه، یکتا مرکز شکستن این بت‌هاست. ابراهیم خلیل در اول زمان و حبیب خدا و فرزند عزیزش مهدی موعود روحی فداه - در آخر زمان از کعبه ندای

از ملی‌گرایی خطرناکتر و غم‌انگیزتر، ایجاد خلاف بین اهل سنت و جماعت با شیعیان است و القاء تبلیغات فتنه‌انگیز و دشمنی‌ساز، بین برادران اسلامی است و بحمدالله تعالی در انقلاب اسلامی ایران هیچ اختلافی بین این دو طایفه وجود ندارد و همه با دوستی و اخوت در کنار هم زندگی می‌کنند.

و اهل سنت که در ایران جمعیتش بیشمارند و در اطراف و اکناف کشور زیست می‌کنند و دارای علما و مشایخ بسیار هستند، با ما برادر و ما با آنها برادر و برابریم.^۱

امروز چاره چیست و برای شکستن این بت‌ها چه تکلیفی متوجه مسلمانان جهان و مستضعفان می‌باشد؟ یک چاره که اساس چاره‌هاست و ریشه این گرفتاری‌ها را قطع می‌کند و فساد را از بن می‌سوزاند، وحدت مسلمانان بلکه تمامی مستضعفان و دریند کشیده شدگان جهان است و این وحدت که اسلام شریف و قرآن کریم بر آن پافشاری کرده‌اند، با دعوت و تبلیغ دامنه‌دار باید بوجود آید و مرکز این دعوت و تبلیغ، مکه معظمه در زمان اجتماع مسلمین برای فریضه حج است که ابراهیم خلیل‌الله و محمد حبیب‌الله شروع و در آخرالزمان حضرت

هر فرقه هستند و اهل هر مذهب می‌باشند در مواقف و مشاعر محترمه دسته‌جمعی برای پیروزی اسلام بر کفر جهانی دعا کنند و برای بیداری مسلمانان و حکومت‌های آنان فریاد کنند و دعای بلیغ نمایند. شاید به برکت دعا در محیط وحی و محل کسر اصنام جاهلیت، خداوند تبارک و تعالی بر مسلمین تفضل کند و مجد و عظمت صدر اسلام را به آنان برگرداند و دست اجانب و جهانخواران را از بلاد آنان کوتاه فرماید و ابر رحمت و غفران خود را بر سر عموم مسلمین بباراند. «انه عفواً عفوراً»^۷.

۳- حفظ وحدت مسلمین

دل میقات در هوای زائرانی می‌تپد که از کشور «لا شرقیه ولا غربیه» آمده‌اند تا با تلبیه و لیک لیک، دعوت خداوند را به سوی صراط مستقیم انسانیت اجابت کنند و با پشت پا زدن بر مکتب‌های شرقی و غربی و انحرافات ملی‌گرایی، فرقه‌زدایی نموده، با همه ملت‌ها بدون در نظر گرفتن رنگ و ملیت و محیط و منطقه، برادر و برابر، غمخوار یکدیگر باشند و تحکیم وحدت کنند و با «ید واحده» بر دشمنان بشریت و زورگویان جهانخوار بتازند.^۸

بقیة الله - ارواحنا لمقدمه الفدا - تعقیب می‌کند. به ابراهیم خلیل الله خطاب می‌شود که مردم را به حج بخوان تا برای شهود منافع خود از همه اقطار بیابند. این منافع جامعه است، منافع سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی. بیابند و ببینند تو که بر آنان پیغمبری، عزیزترین ثمره حیات خود را در راه خدا تقدیم کردی و همه ذریه آدم باید به تو تاسی کنند، ببینند که بت‌ها را شکستی و آنچه جز خداوند بود به دور افکندی، شمس باشد یا قمر، هیاکل حیوانات یا انسان‌ها و گفתי و از روی حقیقت گفתי «وَجْهَتْ وَجْهِي لِلَّذِي فَطَرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ خَنيفًا مُسْلِمًا وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ» و همه باید به پدر توحید و پدر پیامبران عظیم الشأن تاسی کنند.^{۱۱}

۴- وظایف حجاج محترم

لازم است برادران ایرانی و شیعیان سایر کشورها از اعمال جاهلانه که موجب تفرق صفوف مسلمین است احتراز کنند و لازم است در جماعات اهل سنت حاضر شوند و از انعقاد تشکیل نماز جماعات در منازل و گذاشتن بلندگوهای مخالف رویه، اجتناب نمایند و از افتادن روی قبور مطهره و کارهایی که گاهی مخالف شرع است جداً

اجتناب کنند.

نیابت از سعی برای نماز طواف، صحیح نیست. باید هر کس خودش به هر نحو می‌تواند نماز بخواند و مجراست از گرفتن نایب و مزاحمت به نمازگزاران اجتناب نمایند.

طواف را به نحو متعارف که همه حجاج به جا می‌آورند، به جا آورند و از کارهایی که اشخاص جاهل می‌کنند احتراز شود و مطلقاً از کارهایی که موجب وهن مذهب است باید احتراز شود.^{۱۱}

به خواهران و برادران محترم کشورهای اسلامی، قبل از هر چیز این نکته را باید عرض کنم که صورت حج، این عبادت بزرگ را که برای انجام آن مشرف می‌شوید، به صورتی شایسته و موافق دستور الهی انجام دهید و مسائل آن را نزد علمای اعلام با دقت فراگیرید. مبادا خدای ناخواسته پس از انجام حج و گذشت وقت، معلوم شود که خللی در آنها وارد شده و موجب بطلان حج گردیده و زحمت‌های شما هدر رفته است.

حضرات آقایان علمای محترم کوشش فرمایند که زائران محترم را به وظایف خود آشنا نمایند تا صورت حج، مطابق شرع مطهر انجام گیرد. و از مهمات در همه عبادات،

دیگری بکشد، عمل او باطل است. و حجاج
محترم مواظب باشند که رضای غیر خداوند
را در اعمال خود شرکت ندهند.^{۱۲}

اخلاص در عمل است که اگر خدای نخواست
کسی عملی را برای خودنمایی و عرضه به
دیگران انجام دهد و خوبی عملش را به رخ

پاورقی‌ها:

- ۱- صحیفه نور، ج ۱۹، ص ۴۲.
- ۲- همان، ص ۱۹۹.
- ۳- همان، ص ۴۲.
- ۴- همان، ج ۱۳، ص ۸۳.
- ۵- همان، ج ۱۹، ص ۴۳.
- ۶- همان، ج ۲۰، ص ۱۸.
- ۷- همان، ج ۱۸، ص ۸۷.
- ۸- همان، ج ۱۹، ص ۱۹۷.
- ۹- همان، ج ۱۳، ص ۸۱.
- ۱۰- همان، ج ۱۸، ص ۹۰.
- ۱۱- همان، ج ۹، ص ۱۷۶.
- ۱۲- همان، ج ۱۹، ص ۱۹۹.

